

Jacob in Wilhelm Grimm

SNEGULJČICA

(SCHNEEWITTCHEN)

Jacob in Wilhelm Grimm

SNEGULJČICA

(SCHNEEWITTCHEN)

Predstava za otroke

Avtorica dramaturgije **Romana Ercegović**

Režiser in avtor songov **Andrej Jus**

Dramaturginja **Tatjana Doma**

Scenografinja **Urša Vidic**

Kostumografinja **Mateja Benedetti**

Avtor glasbe **Branko Rožman**

Koreografinja **Nataša Živković**

Avtor animacije **Andrej Kamnik**

Avtorja videa **Andrej Kamnik, Urša Vidic**

Lektor **Jože Volk**

IGRALCI

Sneguljčica **Minca Lorenci**

Mačeha **Jagoda**

Alfonzija, služabnica **Manca Ogorevc**

Lovec **Zvone Agrež**

Princ **Rastko Krošl**

Palčki

Modrijan **Igor Žužek**

Zaspanelo **Tarek Rashid**

Nežko **Damjan M. Trbovc**

Godrnjač **Bojan Umek**

Veseljko **Aljoša Koltak**

Tepko **David Čeh**

Strahopetko **Igor Sancin**

Zrcalo (glas in posnetek) **Mario Šelih**

Vodja predstave **Anže Čater** • Šepetalka **Simona Krošl** • Lučni mojster **Jernej Repinšek** • Tonski mojster **Matjaž Jeršič** • Projekcija **Drago Radakovič** • Rekviziterja **Roman Grdina, Svetislav Prodanovič** • Dežurni tehnike **Svetislav Prodanovič** • Šivilji **Marija Žibret, Ivica Vodovnik** • Frizerki **Marjana Sumrak, Andreja Veselak Pavlič** • Garderoberki **Melita Trojar, Mojca Panič** • Odrski mojster **Gregor Prah** • Tehnični vodja **Miran Pilko** • Upravnica mag. **Tina Kosi**

Jacob in Wilhelm Grimm

SNEGULJČICA

PREMIERA **4. OKTOBRA 2014**

Tatjana Doma

PRAVLJIČARJA JACOB IN WILHELM GRIMM IN SNEGULJČICA

Čeprav sta brata Jacob (1785–1863) in Wilhelm Grimm (1786–1859) danes znana kot pravljničarja, uradno sta zapisala kar 209 pravljic, sta v svojem času uživala velik znanstveni ugled in moralno integriteto. Še danes je med jezikoslovci znan Grimmov zakon, ki razlaga pravila izgovorjave določenih skupin glasov. Zapisal ga je Jacob, ki je bil velik poznavalec starih jezikov, v katerih je iskal povezave z nemščino. Z Wilhelmom veljata tudi za začetnika nemške slovnice in slovarja nemškega knjižnega jezika. Zapis vseh nemških besed je bil njun življenjski projekt. Konca projekta nista dočakala, saj je Wilhelm umrl pri črki D, Jakob pa pri F. Rokopis slovarja je v svoji dokončni verziji tehtal 84 kilogramov. Kljub temu so pravljice ostale njun zaščitni znak, saj jih nista le zapisala, temveč praktično vse življenje predelovala v skladu s svojimi življenjskimi nazori.

Brata Grimm sta bila rojena v nemškem mestu Hanau tik pred začetkom francoske revolucije. Že od ranega otroštva sta bila nerazdružljivo povezana. Njuno življenje in delo so močno zaznamovale razmere, v katerih je živela družina. V družini se je rodilo devet otrok, osem fantov in ena deklica, trije so umrli kot dojenčki. Leta 1796 je pri 44 letih nenadoma umrl njun oče, njegova smrt je povzročila konec idiličnega otroštva in življenja v varnem družinskem krogu.

Leta 1802 se je Jacob vpisal na študij prava na Univerzo v Marburgu, leto kasneje mu je sledil še Wilhelm. Med študijem prava sta vzljubila raziskovanje preteklosti in se raje odločila za študij jezikoslovja. Spoprijateljila sta se s profesorjem prava in zgodovinarjem Friedrichom Carlom von Savignyem (1779–1861), ki ju je vpeljal v svet znanstveno zgodovinskega dela s pravnimi starinami, staro literaturo in jezikom. Prek njega sta spoznala pesnika Clemensa Brentana, ki je v sodelovanju s pisateljem Achimom von Arnimom (1781–1831) pripravil veliko zbirko nemških ljudskih pesmi, zbranih po starih tiskih zadnjih tristo let. Leta 1805 je izšla prva knjiga *Dečkov čudežni rog* (*Des Knaben Wunderhorn*). K sodelovanju pri naslednjih dveh knjigah je Brentano povabil tudi Jacoba in Wilhelma. Tako sta se поблиže spoznala s prakso zbiranja in publiciranja starih literarnih in ljudskih besedil, kar jima je koristilo pri njihovi lastni zbirki ljudskih pravljic. Leta 1807 sta poleg izpisovanja naročenih pesmi začela zbirati tudi ljudske zgodbe. Najprej sta jih želela poslati Brentanu, njihju so zanimale le zaradi poglobljanja lastnega zgodovinskega razumevanja nemškega jezika in običajev. Leta 1808 jima je umrla mama, stara 52 let. Da bi lahko preživljala mlajše brate in sestro, je Jacob sprejel mesto knjižničarja, kmalu se mu je pridružil še Wilhelm.

Leta 1811 sta se odločila, da bosta sama izdala zbirko pravljic. Leta 1812 je izšla prva knjiga *Otroških in hišnih pravljic* (*Kinder- und Hausmärchen*), bolj znanih pod imenom *Grimmove pravljice*, ki je obsegala 86 pravljic in na začetku ni kazalo, da bo to postala najuspešnejša nemška knjiga. Založnik Reimer je knjigo izdal v 900 izvodih in razprodal jo je šele v treh letih.

Brata Grimm sta pripovedovalce pravljic sprejemala na svojem domu. Najprej so bile njun vir mlade izobražene ženske iz bližnje okolice, ki so pripadale srednjemu razredu ali aristokraciji. Z eno izmed njih, Dortchen Wild, se je Wilhelm poročil. Kasneje so bile njun vir večinoma plemiške znanke iz Westfalije, nek odpuščeni vojak, ki jima je pripovedoval pravljice v zameno za stare obleke, in znamenita nemška pripovedovalka zgodb Dorothea Viehmann (1755–1816). Večino njenih zgodb sta objavila v drugi knjigi pravljic leta 1815. Druga knjiga *Otroških in hišnih pravljic* je vsebovala 70 pravljic. Izšla je v nakladi 900 izvodov, v štirih letih pa so

prodali le 550 izvodov knjige. Na slabo prodajo so vplivali visoka cena knjige, krizna ekonomska situacija in dejstvo, da sta knjigi izšli brez ilustracij.

Najpomembnejše pripovedovalke pravljic so bili deloma hugenotskega izvora, ki so razumele francosko in so del svojega pravljničnega zaklada prejele iz francoskih zbirk konca 17. stoletja, zato se številni deli Grimmovih pravljic ujemajo s pravljicami Charlesa Perraulta (1628–1703). Po letu 1819 sta črpala pravljice skoraj izključno iz starih knjig, tedanje periodike in pravljničnih zbirk ter jih dodajala poznejšim natisom svojih pravljic.

Njuni zbirki pravljic na začetku nista bili namenjeni otrokom. Na koncu knjig so bile dodane obsežne znanstvene opombe o izvoru, različicah in pomenu objavljenih pravljic, s čimer sta brata Grimm postavila temelje znanstvenemu preučevanju pravljic. Ob drugem natisu zbirke leta 1819 so znanstvene opombe izšle posebej v tretji knjigi šele leta 1822. Ta knjiga je bila namenjena ozkemu krogu učenjakov, kasnejši natisi pravljic pa so izšli brez opomb. Drugi natis pravljic je izšel v 1500 izvodih, razprodali pa ga niso skoraj 20 let.

Poleg komercialnega neuspeha sta se ob izidu zbirke soočila tudi s kritikami pisateljskih kolegov in konkurenčnih zbiralcev zgodb, ki so jima očitali predvsem grob slog, saj so se v pravljicah pretakali potoki krvi, manjkalo ni niti ljudožerstva. V *Sneguljčici* je kraljica najprej zahtevala od lovca, naj ji prinese ledvica in jetra Sneguljčice, da jih bo pojedla, šele v Disneyjevi verziji zahteva kot dokaz njene smrti srce. Mnoge kasnejše verzije *Sneguljčice* so se izognile kanibalizmu v povezavi s kraljico.

Brata Grimm sta zaradi očitkov pripravila predelano in nekoliko cenzurirano različico pravljic, iz katere so izhajale vse kasnejše izdaje. V vsaki novi izdaji sta popravljala in izboljševala slog. Poetično navdahnjeni Wilhelm je vse do zadnjega, sedmega natisa pravljic za časa njunega življenja leta 1857 pilil in izboljševal posamezne zgodbe, ki so postajale vedno bolj prefinjene in stilizirane, dodajal je pridevnike, stare reke in pregovore, rimate zaključke, vzklike, pomanjševalnice in premi govor. Če je imel na voljo več različic iste pravljice, jih je združil v idealno verzijo. Dodajal je nove pravljice in odzema tiste, ki niso bile primerne duhu časa. Zaradi tega se je število pravljic spreminjalo, od začetnih 156 v dveh knjigah zbirke *Otroške in hišne pravljice* je končno število naraslo na 200 z dodatkom desetih pravljic v zbirki *Otroške legende*.

Pomembno prelomnico za prihodnost njihovih zbirk pravljic je prinesel angleški prevod Edgara Taylora izbranih Grimmovih pravljic leta 1823. Angleška izdaja, ki je doživela velik prodajni uspeh, je bila opremljena z ilustracijami. To ju je spodbudilo, da sta leta 1825 pripravila izbor 50-ih, v tistem času najbolj priljubljen pravljic, s sedmimi jedknicami njunega brata Ludwiga Emila, ki je bila namenjena izključno otrokom.

Kljub svojemu ugledu sta se vse življenje spopadala s finančnimi težavami, saj jima založnik Reimer honorarjev nikoli ni izplačeval redno in v dogovorjenem znesku. Velik uspeh sta dosegla šele po smrti, Grimmove pravljice so bile uvrščene med klasična besedila zahodne civilizacije šele v 20. stoletju, ko je njune pravljice uporabila in predelala filmska in zabavna industrija z Disneyjem na čelu. Prevedene so v večino svetovnih jezikov in vpisane na seznam svetovne kulturne dediščine, ki ga vodi UNESCO.

Pravljica *Sneguljčica* je ena najbolj popularnih pravljic, poznamo jo v mnogih različicah po vsem svetu. V rokopisni verziji bratov Grimm z naslovom *Nesrečni otrok* se pojavi lik matere, ki ga kasneje spremenita v mačeho. Brata Grimm sta *Sneguljčico* objavila leta 1812 v prvi izdaji zbirke pravljic *Otroške in hišne pravljice*. *Sneguljčica* je bila objavljena pod naslovom *Sneewittchen* pod številko 53. Znanih je kar osem njihovih verzij te pravljice, končno verzijo sta napisala leta 1854 in velja za njuno najboljšo pravljico.

V broadwayski predstavi *Sneguljčica in sedem palčkov* leta 1912 so palčki dobili imena, gotovo najbolj slavna verzija *Sneguljčice* pa je risanka *Sneguljčica in sedem palčkov* Walta Disneyja iz leta 1937.

Leta 1986 je nemški Karlheinz Bartels objavil analizo, v kateri pravi, da naj bi ljudska pravljica o *Sneguljčici* temeljila na življenju resnične osebe Marie Sophie Margarethe Catherine von Erthal (rojena 1729, Lohr am Main), ki je bila izredno radodarna in prijazna, meščani pa so jo zaradi njene dobrote opisovali kot pravljnično bitje. Z njo so sočustvovali, ker je imela hudobno in kruto mačeho Claudio Elisabeth von Reichenstein, poleg tega je bila delno slepa zaradi preboljenih noric. Mačeha je svoje otroke iz prvega zakona postavljala pred moževe otroke. Oče Marie Sophie Philipp Christoph von Erthal je bil višji sodnik, ki je zastopal enega izmed nemških volilnih knezov v Lohru. Zato je družina živela na gradu kneza. Ogledalo, danes znano kot govoreče ogledalo, hranijo v muzeju v gradu, kjer je bila rojena Maria Sophia. Zastrupljeno jabolko, ki ga je mačeha dala Marii Sophii, je bilo namočeno v volčjo čušnjo. Maria Sophia se iz spanca ni zbudila, ampak je umrla.

Nemški učenjak Eckhard Sander pa je leta 1994 izdal knjigo *Sneewittchen: Märchen oder Wahrheit?*, v kateri navaja številne podobnosti med pravljico in življenjem mlade grofice Margarethe von Waldeck (1533–1554), ki pričajo v prid dejstvu, da je bila Margaretha oseba, po kateri je nastal lik Sneguljčice.

Grofica Margaretha je bila hči nemškega grofa Philipa IV. von Waldek-Wildungena in njegove prve žene. Odraščala je v mestu Bad Wildungen, kjer je bil njen brat lastnik več rudnikov bakra. Delavci v rudnikih so bili večinoma otroci, ki so pogosto zaostajali v rasti zaradi podhranjenosti in težkih delovnih razmer, redko so dočakali starost 20 let. Zaradi revščine, v kateri so živeli, so bili ves čas oblečeni v dolge plašče. Zaradi težkega dela so imeli postarane obraze, zato so izgledali kot palčki. Grofica naj bi se v otroštvu igrala z njimi. Prav oni so služili kot navdih za sedem palčkov.

V nemški mitologiji je palček bitje, ki prebiva v gorah in pod zemljo in je na različne načine povezan z modrostjo, kovaštvom, rudarstvom in obrtjo. Palčki so ponavadi majhni in grdi, čeprav so mnogi raziskovalci mnenja, da se je taka upodobitev palčkov pojavila šele kasneje kot posledica komičnih upodobitev teh bitij.

Ko je bila Margaretha stara 16 let, je zaradi slabih odnosov z mačeho in sovraštva mačeha odšla živeti v Bruselj, kjer se je vanjo zaljubil mladi španski princ Philip II. Postala sta ljubimca, kar pa ni bilo všeč Philipovemu očetu, španskemu kralju, saj bi bila njuna poroka politično neprimerna. Da bi se znebili Margarethe, so jo zastrupili. Sanders v knjigi ne pojasni, ali z zastrupljenim jabolkom ali s kakšnim drugim strupom.

Čeprav je Margarethina mačeha umrla pred pastorko, je bilo njeno močno sovraštvo zelo podobno sovraštvu v Grimmovi pravljici.

Sander v knjigi omenja tudi zastrupljeno jabolko. Za časa življenja bratov Grimm naj bi bil v Bad Wildungenu aretiran možiki, ki je otrokom, ki naj bi mu kradli jabolka, dal zastrupljeno jabolko. Sander domneva, da sta Grimma vedela za ta dogodek in sta ga vključila v pravljico.

Sneguljčica bratov Grimm je pravljica o nasprotju med dobrim in zlim in o zmagi dobrega. Zgodba je znana. Sneguljčica izgubi mamo kmalu po rojstvu, namesto nje dobi mačeho. Mačeha je obsedena s svojo lepoto in

Minca Lorenci, Manca Ogorevc

nenehno sprašuje svoje ogledalo, ali je najlepša. Seveda nekega dne ogledalo pove, da ni več najlepša. Po njegovem mnenju je najlepša postala Sneguljčica.

Mačeha naroči lovcu, naj Sneguljčico ubije, a se mu deklica zasmili in jo izpusti. Deklica v gozdu najde zatočišče pri sedmih palčkih. Žal ogledalo zlobno mačeho obvesti o njenem preživetju in mačeha se preoblečena odpravi k Sneguljčici. Prvič in drugič Sneguljčico palčki še resijo pred smrtjo, a tretjič jim ne uspe. Položijo jo v stekleno krsto, v kateri jo vidi kraljevič in v hipu se zaljubi vanjo. Kraljevič prepriča palčke, da mu prepustijo krsto in ko jo premaknejo, Sneguljčica izkašlja zastrupljeno jabolko in se zbudi.

Trikratni prihod preoblečene mačeha pomeni za Sneguljčico zrelostni preizkus. Mačeha prihaja k njej v različnih preoblekah, Sneguljčica se ne more upreti njenim ponudbam, ker ni dovolj zrela.

Sneguljčica sodi med novejšje pravljice, saj v verzijah, ki veljajo za njene predhodnice, najdemo elemente drugih, starejših pravljic (*Janko in Metka*, *Tmuljčica*, *Sinjebradec* ...), iz katerih se je verjetno razvila kot samostojna pravljica. *Sneguljčica* ima kar nekaj prepoznavnih značilnosti starih mitov in legend, ki so se preslikali v pravljice: ljubosumje mačeha usmerjeno proti pastorki, odhod od doma v gozd, kjer se toliko junakov pravljic izgubi, da se lahko končno zmagoslavno vrnejo, obračun s čarovnico v gozdu, nesposobnost moških zaščitnikov (sprva očeta, ki je nenehno odsoten, nato palčkov, ki predstavljajo nezrele moške), končna rešitev ob srečanju z bodočim življenjskim sopotnikom ... Poleg tega se pojavlja več pravljničnih elementov – pravljnična števila, čarobno ogledalo, zastrupljeno jabolko, steklena krsta, zlobna kraljica, palčki.

Sneguljčica je ena najuspešnejših pravljic bratov Grimm, čeprav so za njeno priljubljenost verjetno največ naredili animatorji Walta Disneyja. Še ena zanimivost – sloviti poljub, s katerim princ obudi Sneguljčico k življenju, je Disneyjeva, ne Grimmova domislja.

Pravljica o hudobni mačehi in pogumni deklici, ki se čisto sama znajde v neznanem svetu, pred mlado publiko prinaša večno aktualno vprašanje nasprotja med dobrim in zlim ter zmage pozitivnih junakov in vsega dobrega nad slabim in pokvarjenim. Veliko otrok danes ne odrasča v varnem in srečnem družinskem krogu, zato potrebujejo pravljice. Pravljnični junaki čisto sami odidejo v svet in s trdno vero vase premagajo vse težave. Usoda takih junakov prepriča otroka, da bo, čeprav se počuti osamljenega in izgubljenega, našel pravo pot v življenju, da ga bo življenje pravilno usmerjalo in da bo, če bo verjel vase in stal za svojimi odločitvami, tudi on zmagovalec.

Jagoda, Zvone Agrež, Minca Lorenci

David Čeh, Aljoša Koltak, Minca Lorenci, Damjan M. Trbovc, Rastko Krošl, Tarek Rashid, Bojan Umek, Igor Žužek, Igor Sancin

PRVIČ V SLG CELJE

Foto Andrej Jus

NATAŠA ŽIVKOVIČ, koreografinja

Je vsestranska umetnica, ki ustvarja na različnih področjih uprizoritvene umetnosti – od sodobnega plesa, gledališča do performansa. Po končani Srednji baletni šoli v Ljubljani se je preusmerila v sodobni ples in sodelovala s številnimi koreografinjami in koreografi (Maja Delak, Yasmine Hugonnet, Mateja Bučar, Mala Kline, Milan Tomašik...). Čeprav je diplomirala iz primerjalne književnosti in francoskega jezika, deluje kot samozaposlena plesalka, igralka, koreografinja in mentorica. V zadnjem času intenzivno deluje na gledališki sceni, tako na institucionalnih odrih kot v neodvisni produkciji z režiserji, kot so Silvan Omerzu, Matjaž Pograjc, Matjaž Berger, Diego de Brea, Sebastijan Horvat, Janez Janša ... Od leta 2006 sodeluje z Bojanom Jablanovcem in projektom Via Negativa. Za avtorski prvenec *Prva ljubezen, drugič (Preboleti Naceta Junkarja)* in svoje plesno-gledališko udejstvovanje je v letu 2009 prejela nagrado zlata ptica. Kot soorganizatorica soustvarja program kontinuiranih plesnih treningov Klasje v PTL, Ljubljana in uči sodobni ples v Studiu Intakt. V *Tehnoburleski Tatovi podob* nastopa pod psevdonimom Tristan Bargeld. Trenutno pripravlja svoj tretji avtorski projekt z naslovom *Zavoljoočeta*, ki bo premierno prikazan na festivalu Mesto žensk v Kosovelovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani.

Foto Jaka Babnik

ANDREJ KAMNIK, avtor animacije in videa

Vizualni umetnik in oblikovalec. Študiral je na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, kjer je končal tudi magistrski študij slikarstva. Kot kreativni video grafik je avtor več projektov znotraj blagovnih znamk Pop tv, Kanal A, Brio, Voyo, Oto in Kino. Ustvarja avtorske video oblikovne rešitve za gledališče, glasbene spote, celostne podobe, animacije in grafične vizuale za promocijske video spote. Za svoje delo je bil tudi dvakrat nominiran za nagrado evropske agencije Promax. Deluje kot profesor risanja in slikanja na Gimnaziji Celje – Center in profesor 2D animacije na Inštitutu in akademiji za multimedije (I. A. M.) v Ljubljani.

Kot vizualni umetnik skozi lastno delo raziskuje podobo in njene konstitutivne dele. Z uporabo sodobne tehnologije preučuje možnosti inkorporacije podobe v strukturo sodobne arhitekture.

Za svoje delo je prejel več nagrad in nominacij – prva nagrada 12. kolonije diplomantov ALU (Velenje, 2001), nagrada za posebne umetniške dosežke ALU za študijsko leto 2002/03, 6. Trimova raziskovalna nagrada (2007). Poleg tega je bil finalist evropskih nagrad agencije Promax/BDA za kreativno video grafiko (London, 2004) in finalist evropskih nagrad agencije Promax/BDA za kreativno video grafiko (Lizbona, 2008).

Jagoda, Minca Lorenci

Mag. Tina Kosi, upravnica
Dr. Borut Smrekar, svetovalec upravnice
Janez Pipan, režiser
Tatjana Doma, dramaturginja
Jože Volk, lektor
Miran Pilko, tehnični vodja

Jerneja Volfand, vodja programa
Telefon +386 (0)3 4264 214 • Telefaks +386 (0)3 4264 206
E-naslov jerneja.volfand@slg-ce.si

Barbara Petrovič, vodja marketinga in odnosov z javnostmi
+386 (0)3 4264 205 in +386 (0)51 651 821
E-naslov barbara.petrovic@slg-ce.si

Jerica Vitez in Urška Zimšek, blagajničarki
Telefon +386 (0)3 4264 208 • E-naslov blagajna@slg-ce.si
(Blagajna je odprta vsak delavnik od 9. do 12. in od 15. do 18. ure ter uro pred začetkom predstave.)

Tajništvo
Lea Toman, poslovna sekretarka
Telefon +386 (0)3 4264 202 • Telefaks +386 (0)3 4264 220
• Centrala +386 (0)3 4264 200
E-naslov tajnistvo@slg-ce.si

Spletna stran www.slg-ce.si
Ustanovitelj SLG Celje je Mestna občina Celje.
Program gledališča finančno omogoča Ministrstvo za kulturo RS.

SVET SLG CELJE
Marija Čokl Kos, Metka Hojnik Verdev (predsednica),
mag. Alenka Obrul, Erik Safran, Jože Volk

ČLANI STROKOVNEGA SVETA SLG CELJE
Vojko Belšak, mag. Milena Čeko Pungartnik, Anica Kumer,
Mojca Majcen, Simon Mlakar (predsednik), dr. Anton Šepetavc

Gledališki list Slovenskega ljudskega gledališča Celje
Letnik 64, sezona 2014/15, številka 2
Izdaja Slovensko ljudsko gledališče Celje.
Vse pravice pridržane.

V skladu s 13. točko prvega odstavka 26. člena
Zakona o DDV davek ni obračunan.

Za izdajatelja **mag. Tina Kosi** • Urednica **Tatjana Doma**
• Lektor **Jože Volk** • Fotograf **Jaka Babnik** • Oblikovanje
Alten10
Naklada 3.000 izvodov
Celje, Slovenija, oktober 2014

Glavni medijski pokrovitelj

VEČER

nov dan. nov večer.

